

Pengeinstitutter

Halvårsartikel 2020

Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning	3
2. Indtjening.....	4
3. Kreditgivning	5
4. Indlånsoverskud	11
5. Bilag	12

1. **Sammenfatning**

Pengeinstitutternes overskud faldt med 10 mia. kr. i første halvår 2020 til 3,7 mia. kr. som følge af den forværrede økonomiske situation pga. COVID-19-krisen. Faldet er først og fremmest drevet af nedskrivninger på 6,8 mia. kr. Nedskrivningerne var før COVID-19-krisen historisk lave. Der er fortsat et pres på pengeinstitutternes kerneforretning som følge af lavrentemiljøet, men basisindtjeningen faldt kun en smule i første halvår 2020. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at nettorenteindtægter steg på trods af faldende renteindtægter og stigende indlånsoverskud. En medvirkende årsag til dette kan være øget udbredelse af negative renter på indlån.

Pengeinstitutternes samlede udlån faldt med 2,7 pct. i første halvår 2020. Gruppe 4-institutterne (de mindste) oplevede dog samlet set en positiv udlånsvækst. Faldet i det samlede udlån blev til gengæld stort set modsvaret af en stigning i kredittilsagn og uudnyttede kreditfaciliteter. Det tyder på, at de statslige hjælpepakker i høj grad har været med til at sikre erhvervslivet de nødvendige kreditter indtil videre, og at pengeinstitutterne har stillet likviditet til rådighed. Behovet for lån kan øges igen i takt med, at hjælpepakkerne udløber.

Selvom pengeinstitutterne tog store nedskrivninger, blev de primært taget i første kvartal og som ledelsesmæssige skøn. Nedskrivningerne skal, jf. regnskabsreglerne, være fremadskende og forsigtige, og det er derfor vigtigt, at institutternes modeller til opgørelse af nedskrivninger reagerer korrekt på ændrede konjunkturer.

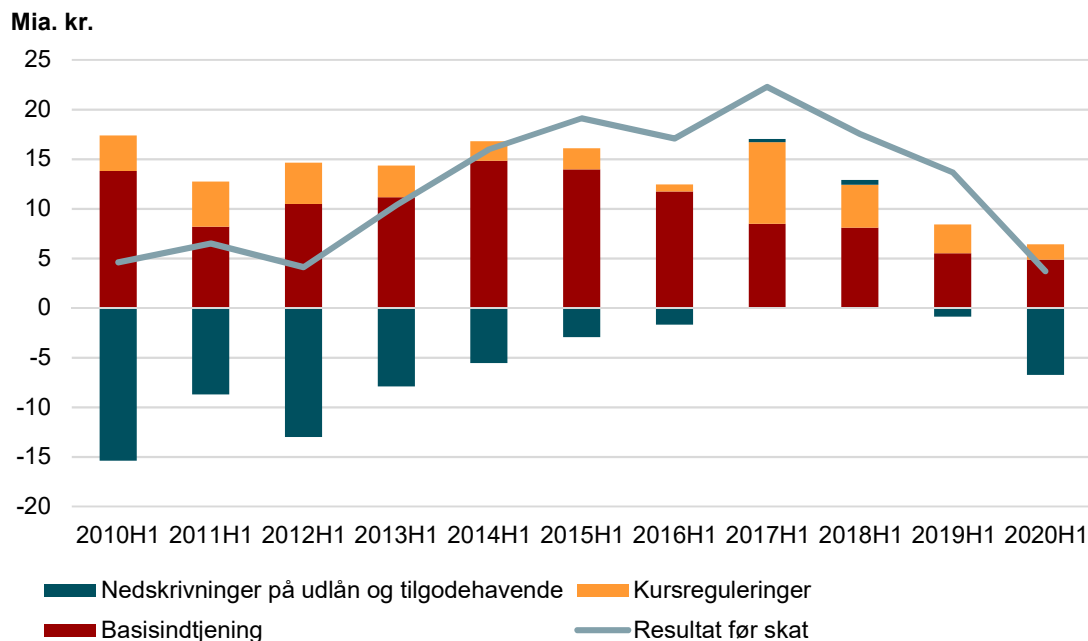
De øgede nedskrivninger i første halvår 2020 kan først og fremmest henføres til virksomheder indenfor transport-, hotel- og restaurationsbranchen, der alle er blevet særligt hårdt ramt af COVID-19-krisen. De akkumulerede nedskrivninger for disse brancher blev dermed stort set fordoblet til 5,5 mia. kr. siden første halvår 2019, og andelen af nødlidende lån (non-performing loans – NPL) steg tilsvarende markant.

Mens udlånet faldt det seneste år, blev pengeinstitutternes indlån til gengæld øget med 10 pct., og indlånsoverskuddet var 535 mia. kr. i første halvår 2020. Det kan bl.a. henføres til statslige hjælpepakker og færre investeringer.

2. Indtjening

Pengeinstitutternes overskud for første halvår 2020 var 3,7 mia. kr. mod 13,7 mia. kr. året før, jf. figur 1. Resultatet skal ses i lyset af den forværrede økonomiske situation som følge af COVID-19-krisen. 15 institutter havde et underskud i første halvår 2020 mod 4 institutter i første halvår 2019. Faldet var først og fremmest drevet af nedskrivninger på 6,8 mia. kr. Indtjeningen i datterselskaber faldt med 2,1 mia. kr., og kursreguleringer blev stort set halveret til 1,6 mia. kr.

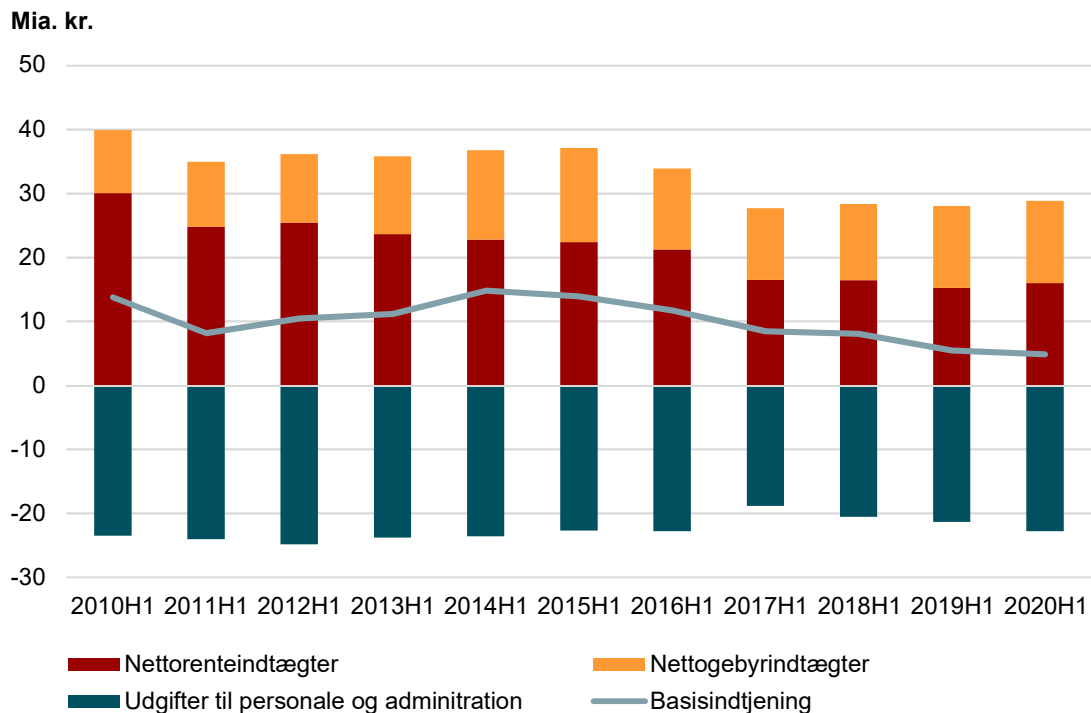
Figur 1: Pengeinstitutternes overskud faldt markant med COVID-19-krisen

Note: Basisindtjening består af nettorente- og gebyrindtægter, udgifter til personale og administration, og andre driftsindtægter og -udgifter. Dette er et udtryk for kreditinstitutternes kerneforretning. Bemærk overgangen til IFRS9 primo 2018, der kan have betydet højere nedskrivninger.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutternes basisindtjening faldt kun en smule i første halvår 2020, jf. figur 2. Kerneindtjeningen har længe været presset af lavrentemiljøet, men for første gang siden 2012 steg nettorenteindtægterne. Det er bemærkelsesværdigt, at dette er sket på trods af faldende renteindtægter. Renteudgifterne blev altså reduceret mere end indtægterne. Til gengæld fortsatte udgifterne til personale og administration med at stige, hvilket formentlig kan henføres til øgede omkostninger til compliance, hvidvaskbekæmpelse og IT-udgifter. Samlet faldt basisindtjeningen med 0,6 mia. kr., heraf udgjorde stigende nettorenteindtægter 0,7 mia. kr., og øgede personale- og administrationsomkostninger 1,4 mia. kr.

Figur 2: Fortsat pres på basisindtjeningen

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

3. Kreditgivning

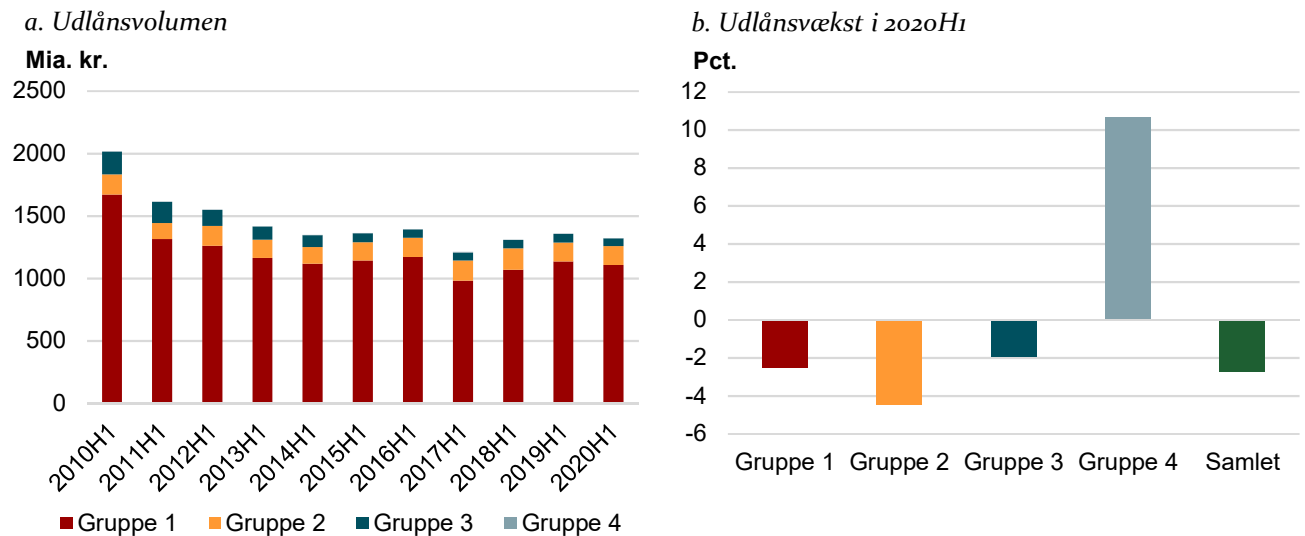
Pengeinstitutternes samlede udlån faldt i første halvår 2020 med 2,7 pct. svarende til 37 mia. kr., jf. figur 3. Faldet er det første siden 2014, når der korrigeres for filialiseringen af Nordea. Gruppe 1-, 2- og 3-institutter havde et fald i deres udlån i første halvår 2020, mens gruppe 4-institutter samlet set havde en positiv udlånsvækst på 10,7 pct. Som en del af de statslige hjælpepakker har pengeinstitutterne ydet statsgaranterede lån og garantier i relation til COVID-19-krisen for i alt 4,8 mia. kr.¹

Ud over, at pengeinstitutterne yder lån til deres kunder, giver de også kredittilsagn (løfter om lån). I første halvår 2020 steg kredittilsagn og udnyttede kreditfaciliteter med 35 mia. kr., svarende til 19 pct. Det modsvarer stort set faldet i udlånet.

Det tyder på, at de statslige hjælpepakker til afbødning af COVID-19-krisens effekter i høj grad har været med til at sikre erhvervslivet de nødvendige kreditter indtil videre. Det har i hvert fald ikke været nødvendigt for virksomhederne fuldt at trække på den likviditet, der er stillet til rådighed af pengeinstitutterne. Derudover betyder den forværrede økonomiske situation også, at virksomhederne foretager færre investeringer og derfor har et mindre lånebehov. Behovet for likviditet og lån kan øges igen, i takt med at hjælpepakkerne udløber.

¹ De FINREP-rapporterende kreditinstitutter, der er baseret på de børsnoterede koncerner.

Figur 3: Negativ udlånsvækst i første halvår 2020

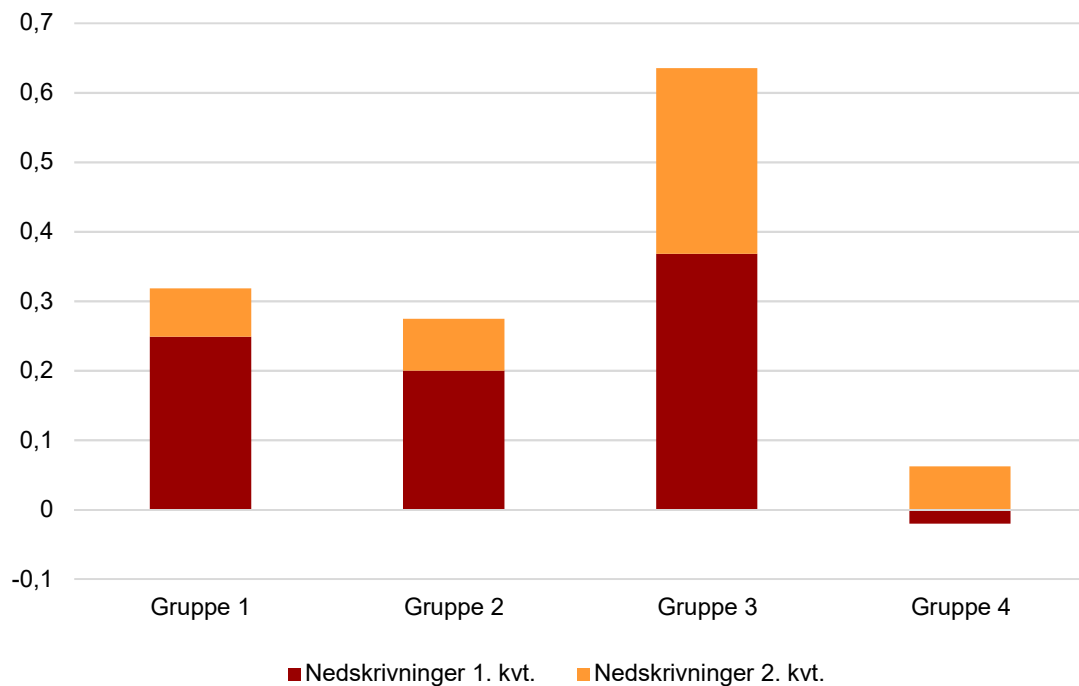
Note: Balanceført udlån ekskl. repo'er. I figuren til højre er der korrigeret for låste grupper og fusioner.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Når den økonomiske situation forværres, påvirker det kundernes aktuelle og forventede tilbagebetalingsevne. Derved øges nedskrivninger på pengeinstitutternes udlån. Gruppe 1-institutterne har som konsekvens af COVID-19-krisen taget de største nedskrivninger, men relativt til udlånet har gruppe 3-institutter taget flere nedskrivninger, jf. figur 4. For gruppe 1 og 2 blev nedskrivningerne først og fremmest taget i første kvartal og i høj grad som ledelsesmæssige skøn. Nedskrivningerne i andet kvartal var derimod generelt beskedne, også når der sammenlignes internationalt. Ifølge de danske regnskabsregler og IFRS9 skal nedskrivninger være fremadskuende og forsigtige. Det er derfor vigtigt, at institutternes modeller til opgørelse af nedskrivninger reagerer korrekt på ændrede konjunkturer.

De øgede nedskrivninger i første halvår 2020 kan først og fremmest henføres til transport-, hotel- og restaurationsbranchen, der alle er blevet særlig hårdt ramt af COVID-19-krisen. De akkumulerede nedskrivninger for disse brancher var stort set fordoblet til 5,5 mia. kr. siden første halvår 2019.

Figur 4: Nedskrivninger i første og andet kvartal 2020

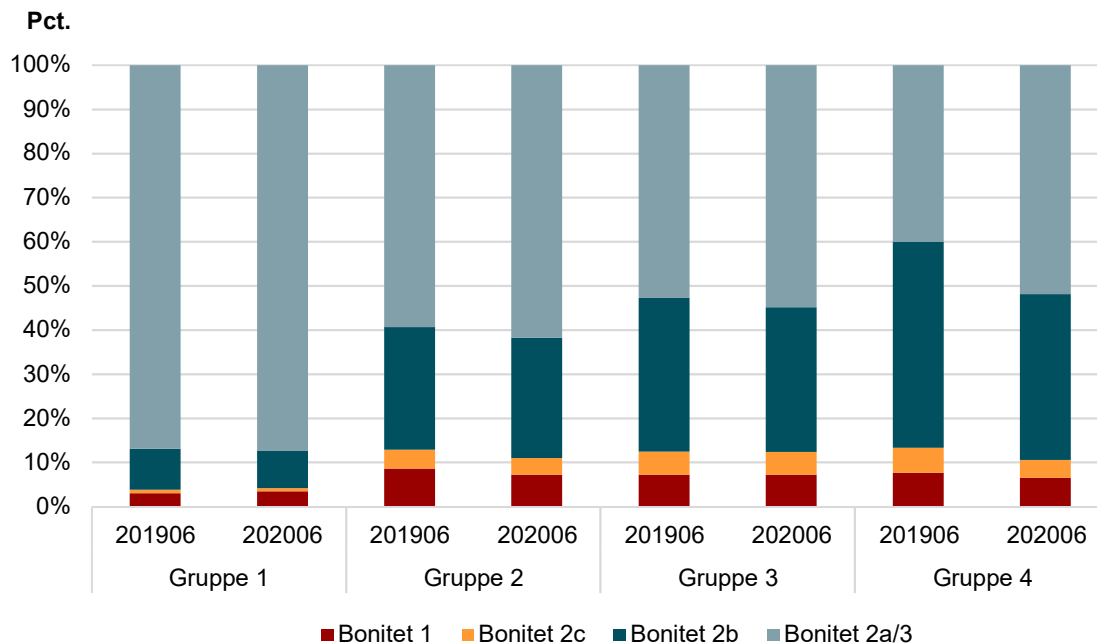
Pct. af udlån og garantier

Note: Nedskrivninger på udlån og garantier i pct. af udlån og garantier før nedskrivninger.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

For gruppe 1- og 3-institutter blev udlån med den dårligste bonitet (1 og 2c) øget, mens udlånet med bonitet 1 og 2c til gengæld faldt for gruppe 2 og 4, jf. **Fejl! Henvissningskilde ikke fundet.** Det skyldes, at den forværrede økonomiske situationen ikke nødvendigvis er kommet til udtryk hos de enkelte kunder endnu. Dette afspejler netop, at pengeinstitutternes modeller til opgørelse af bl.a. nedskrivninger og bonitetsangivelse ikke i tilstrækkelig grad kan indregne pludseligt opståede konjunkturændringer. Det er derfor vigtigt, at institutterne har fokus på dels at få taget tilstrækkelige ledelsesmæssige nedskrivninger som supplement, dels at arbejde på at forbedre de eksisterende modeller.

Figur 5: Bonitetsopgørelsen afspejler ikke tilstrækkeligt konjunkturændringer

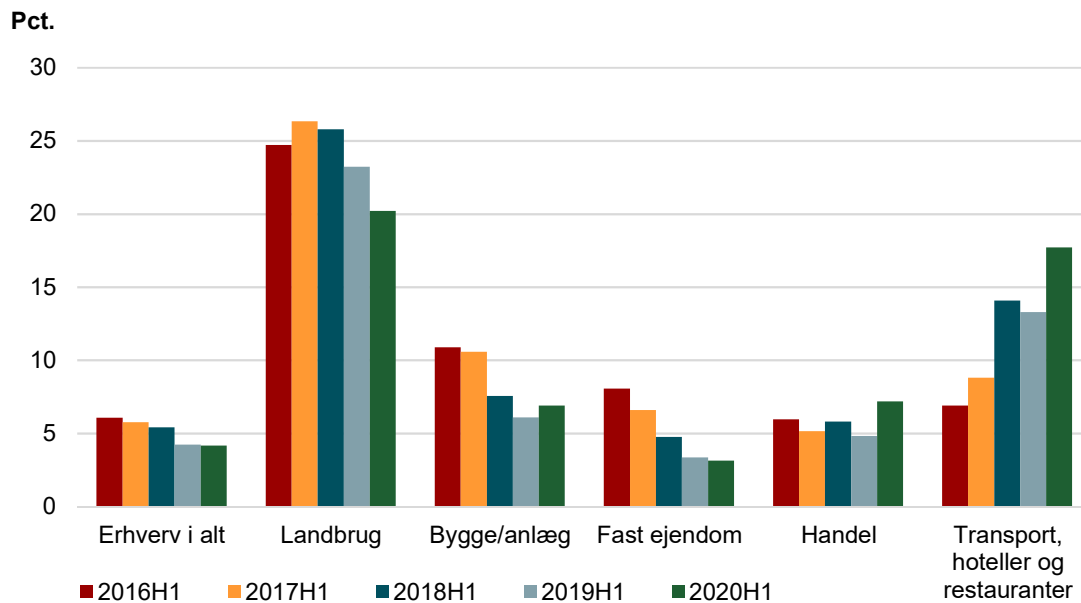
Note: Bonitetskategorierne er som følger. 3: Kunder med utvivlsom god bonitet, 2a: Kunder med normal bonitet, 2b: Kunder med visse svaghedstegn, 2c: Kunder med væsentlige svaghedstegn, men uden objektiv indikation på kreditforringelse (OIK), 1: Kunder med objektiv indikation på kreditforringelse (OIK).
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

De øgede nedskrivninger afspejles også i pengeinstitutternes udlån karakteriseret som nødlidende (non-performing – NPL). Selvom den samlede NPL-andel for udlån til erhverv er uændret, steg NPL-andelen for COVID-19-ramte brancher betydeligt. For transport, hoteller og restauranter steg NPL-andelen 33 pct. i første halvår 2020 til 17,7 pct., mens andelen for handel steg 49 pct. til 7,2 pct., jf. figur 6.

Landbruget er med 20,2 pct. nødlidende lån fortsat den branche, der har den største NPL-andel, jf. figur 6. Andelen har ligget højt i mange år, men i løbet af de seneste to år er den nedbragt fra over 25 pct. til 20 pct. Det afspejler en bedre indtjening i landbruget, og at landbruget ikke har været lige så hårdt ramt af COVID-19-krisen som mange andre brancher.

NPL-andelen kan meget vel stige videre frem, i takt med at tab i højere grad kan henføres til kunder frem for at være taget som ledelsesmæssige skøn.

Figur 6: NPL-andelen steg markant for COVID-19-ramte brancher

Note: Inkluderer pengeinstitutter i gruppe 1-3. En eksponering defineres som non-performing (NPL), hvis eksponeringen har været i restance i mere end 90 dage, eller hvis det vurderes usandsynligt, at debitor fuldt ud opfylder sine betalingsforpligtelser uden realisering af sikkerheder.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Med genåbningen af samfundet er der sket en delvis normalisering igen for mange virksomheder. Brancherne hoteller og restauranter samt dele af kulturlivet og transportsektoren er dog fortsat betydeligt ramt, bl.a. af manglende turisme, forsamlingsforbud mv. Ud over at brancherne er særligt sårbare i den aktuelle usikre situation, har koncentrationen i branchen også en betydning, jf. boks 1.

Boks 1: Koncentrationen i udsatte COVID-19-brancher

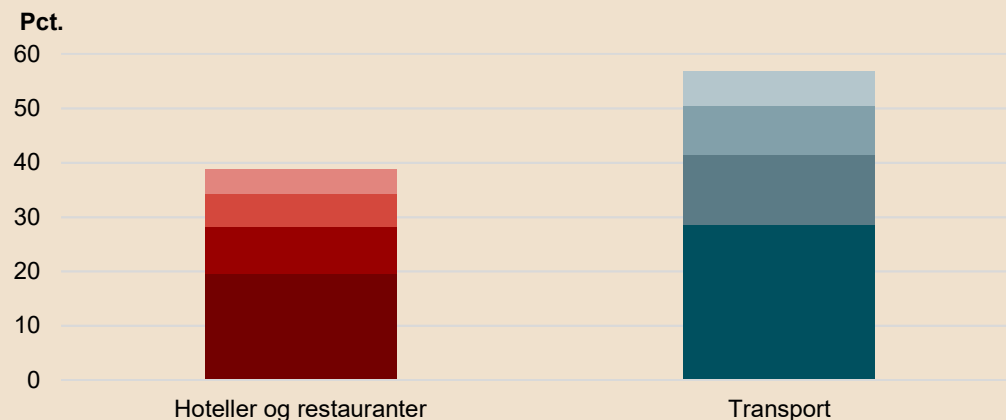
Ud over pengeinstitutternes samlede udlån til udsatte brancher er det også relevant at se på kundesammensætningen, som f.eks. koncentrationen i en branche. Når koncentrationen i en bestemt branche er høj, vil pengeinstitutternes tab afhænge mere af risikoen for konkurs eller andre økonomiske problemer ved et mindre antal kunder, end hvis pengeinstitutternes udlån var fordelt på flere forskellige kunder.

Indberetninger til Finanstilsynets nye kreditregister muliggør analyser af kreditinstitutters debitorer og udlånsportefølje på et mere detaljeret niveau, der kan være med til at belyse risici.

Udlånet fra pengeinstitutter i gruppe 1 og 2 til de fem største debitorer udgør hhv. 20 pct. af institutternes samlede udlån til hoteller og restauranter og 29 pct. til transportbranchen, jf. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.**, mens de 20 største debitorer udgør hhv. 39 pct. og 57 pct. i de to brancher.

Nedskrivningerne er steget markant for de fem største debitorer i begge brancher. Alligevel udgør de akkumulerede nedskrivninger kun hhv. 1,9 pct. af de samlede nedskrivninger til hoteller og restauranter og 8,6 pct. af de samlede nedskrivninger til transport på trods af deres væsentlig større markedsandel af udlånet.

Figur 7: Udlånskoncentration for de 20 største debitorer i udsatte COVID-19-brancher

Note: Figuren viser de 20 største debitors udlån (grupperet af fem debitorer) i forhold til det samlede branchedulån i gruppe 1 og 2. Den mørkeste farve markerer de fem største debitorer, den næstmørkeste farve markerer de efterfølgende fem største debitorer osv. Opgørelsen er lavet på selskabsniveau. Bemærk, at oplysningerne i kreditregisteret ikke fuldt ud kan sammenlignes med Finanstilsynets øvrige indberetninger, da bl.a. lånetyper omfattet af indberetningskrav og populationen ikke er helt ens.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

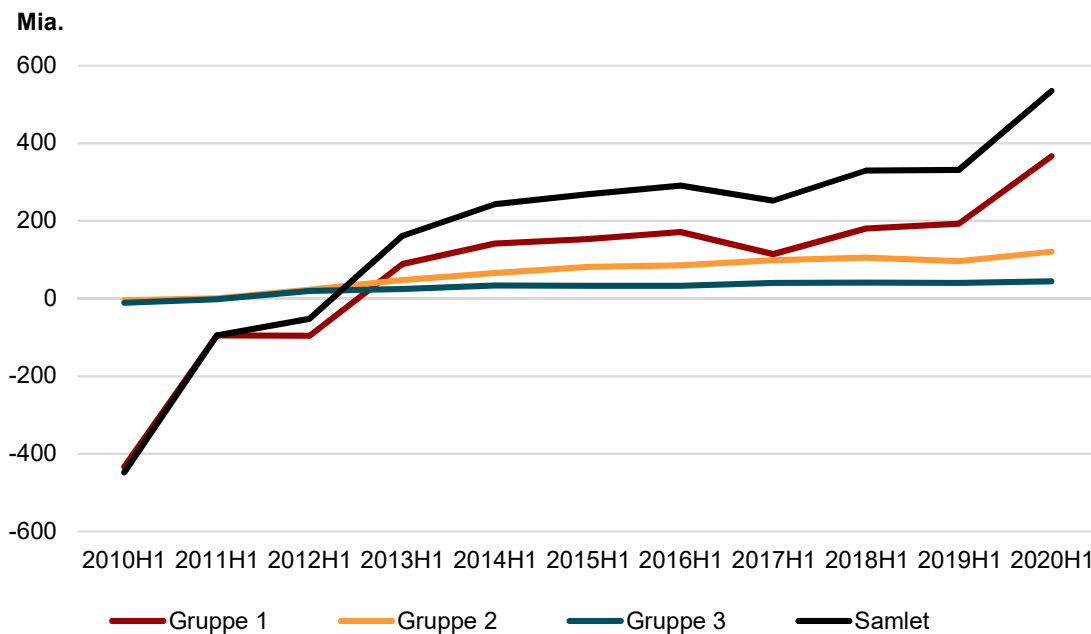
Lovgivning og tilsynsmæssige tiltag er fastlagt for at begrænse risikoen hos pengeinstitutter ved tab hos få store debitorer. En enkelt eksponering må ikke udgøre mere end 25 pct. af instituttets kapitalgrundlag, jf. kapitalkravsforordningen. Dertil kommer, at tilsynsdiamanten for pengeinstitutter begrænser summen af de 20 største eksponeringer, der ikke må udgøre mere end 175 pct. af instituttets egentlige kernekapital.

4. Indlånsoverskud

Pengeinstitutternes indlånsoverskud eksklusiv repo'er steg i første halvår 2020 med 61 pct. til 535 mia. kr. efter at have ligget relativt konstant siden 2014, jf. figur 8. Udviklingen skyldes til dels, at udlånet faldt 37 mia. kr. det seneste år, men først og fremmest, at indlånet steg med 166 mia. kr. i første halvår 2020, mens krisen stod på.

For erhvervsvirksomhederne kan stigningen bl.a. henføres til udskydelsen af betaling af moms og selskabsskat, statslige hjælpepakker og færre investeringer. Indlånsoverskuddet kan falde igen over de næste måneder, i takt med at hjælpepakkerne udløber, og behovet for likviditet og lån øges. For privatkunder skyldes opsparringen og det øgede indlån et lavere privatforbrug som følge af COVID-19-krisen og nedlukningen af samfundet.

Figur 8: Indlånsoverskuddet steg markant under COVID-19-krisen

Note: Indlånsoverskuddet er beregnet som det balanceførte indskud i forhold til det balanceførte udlån ekskl. repo'er.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

5. Bilag

Bilag 1: Pengeinstitutternes årsregnskaber, 2016H1–2020H1

	2016H1	2017H1	2018H1	2019H1	2020H1	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Resultatopgørelse	<i>mio. kr.</i>					<i>pct.</i>	
Renteindtægter	27.733	22.709	23.344	24.644	22.879	-7,16	-17,50
Renteudgifter	6.494	6.216	6.923	9.399	6.899	-26,60	6,23
Nettorenteindtægter	21.238	16.492	16.421	15.245	15.980	4,82	-24,76
Udbytte af aktiver mv.	797	474	472	919	481	-47,66	-39,61
Gebyrer og provisionsindtægter	14.858	13.457	14.356	14.526	15.232	4,86	2,52
Afgivne gebyrer og provision	2.970	2.738	2.880	2.663	2.862	7,46	-3,62
Nettorente- og gebyrindtægter	33.923	27.685	28.368	28.027	28.831	2,87	-15,01
Udgifter til personale og administration	22.800	18.848	20.545	21.355	22.805	6,79	0,02
Andre driftsindtægter	2.112	1.200	1.850	1.057	1.199	13,38	-43,24
Andre driftsudgifter	19	130	82	81	201	146,26	935,85
Af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	1.484	1.446	1.507	2.155	2.175	0,94	46,56
Basisindtjening	11.732	8.460	8.084	5.493	4.849	-11,72	-58,67
Kursreguleringer	716	8.231	4.335	2.918	1.563	-46,42	118,35
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	1.690 -	336 -	458	897	6.768	654,89	300,56
Resultat af kapitalandele i associerede virksomheder	6.340	5.259	4.673	6.141	4.089	-33,41	-35,51
Resultat før skat	17.099	22.286	17.551	13.655	3.707	-72,86	-78,32

Note: Tallene er baseret på de pengeinstitutter, der eksisterede i de enkelte år.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

	2016H1	2017H1	2018H1	2019H1	2020H1	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Balanceposter	<i>mio. kr.</i>					<i>pct.</i>	
Kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker	46.007	70.107	66.283	151.414	227.007	49,93	393,41
Tilgodehavende hos kreditinstitutter og centralbanker	367.222	416.551	351.556	223.437	207.899	-6,95	-43,39
Udlån	1.688.449	1.475.281	1.618.390	1.718.322	1.732.774	0,84	2,63
<i>Udlån ex. Repo</i>	<i>1.393.810</i>	<i>1.213.053</i>	<i>1.311.274</i>	<i>1.358.897</i>	<i>1.322.268</i>	<i>-2,70</i>	<i>-5,13</i>
Obligationer	814.042	683.226	706.007	739.257	795.643	7,63	-2,26
Aktier mv.	30.103	27.235	29.645	26.924	25.289	-6,07	-15,99
Kapitalandele i associerede virksomheder	2.990	1.760	1.832	2.700	3.404	26,09	13,87
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	152.140	122.127	113.397	115.902	122.043	5,30	-19,78
Aktiver tilknyttet puljeordninger	127.446	113.613	121.396	127.479	131.170	2,90	2,92
Immaterielle aktiver	11.608	10.079	11.197	11.656	12.266	5,23	5,66
Grunde og bygninger	7.298	6.880	6.550	7.722	12.436	61,06	70,40
Øvrige materielle aktiver	4.646	4.373	4.670	10.570	5.436	-48,57	17,00
Skatteaktiver	5.087	3.083	4.837	5.538	7.259	31,08	42,68
Aktiver i midlertidig besiddelse	1.396	417	696	4.317	2.531	-41,36	81,32
Andre aktiver	526.589	375.037	382.430	399.190	490.820	22,95	-6,79
Periodeafgrænsningsposter	2.872	2.259	2.390	3.269	3.205	-1,96	11,59
Aktiver i alt	3.787.897	3.312.029	3.421.273	3.547.696	3.779.184	6,53	-0,23
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker	483.861	361.650	363.263	378.531	332.713	-12,10	-31,24
Indlån	1.798.773	1.598.521	1.775.421	1.880.704	2.039.841	8,46	13,40
<i>Indlån ex. Repo</i>	<i>1.684.876</i>	<i>1.465.270</i>	<i>1.640.711</i>	<i>1.690.410</i>	<i>1.856.903</i>	<i>9,85</i>	<i>10,21</i>
Udstedte obligationer	400.138	437.386	370.371	346.189	346.877	0,20	-13,31
Øvrige forpligtelser	55.613	11.883	8.071	10.801	13.142	21,68	-76,37
Periodeafgrænsningsposter	1.342	1.275	1.120	796	958	20,26	-28,65
Gæld i alt	3.406.756	2.975.774	3.070.716	3.197.246	3.412.893	6,74	0,18
Hensatte forpligtelser	11.806	9.881	11.222	12.126	7.344	-39,44	-37,80
Efterstillede kapitalindskud	53.577	41.059	45.343	37.326	46.047	23,36	-14,06
Egenkapital	315.758	285.315	293.992	300.998	312.900	3,95	-0,91
Passiver i alt	3.787.897	3.312.029	3.421.273	3.547.696	3.779.184	6,53	-0,23

Note: Tallene er baseret på de pengeinstitutter, der eksisterede i de enkelte år.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Bilag 2: Pengeinstitutternes nøgletal, 2016H1–2020H1

	2016H1	2017H1	2018H1	2019H1	2020H1
	<i>pct.</i>				
Kapitalprocent	22,57	23,52	23,44	23,01	25,14
Kernekapitalprocent	20,01	20,98	20,80	21,00	22,43
Egentlig kernekapitalprocent	17,94	18,86	18,28	18,56	20,39
Egenkapitalens forrentning før skat	5,42	7,81	5,97	4,54	1,18
Egenkapitalens forrentning efter skat	4,69	6,51	5,14	3,99	1,22
Indtjening pr. omkostningskrone (kr.)	4,45	2,11	1,82	1,57	1,12
Akkumuleret nedskrivningsprocent	3,00	2,64	2,47	2,04	2,21
Periodens nedskrivningsprocent	0,09	0,01	-0,06	0,02	0,28
Udlån i forhold til egenkapital (forhold)	4,41	4,25	4,46	4,51	4,23
Samlede risikoeksponeringer (mia. kr.)	1.459	1.226	1.268	1.318	1.309
<i>Heraf for kreditrisiko</i>	1.195	990	1.036	1.073	1.053
<i>markedsrisiko</i>	106	103	95	99	118
<i>operationel risiko</i>	145	122	128	133	129

Bilag 3: Gruppeopdeling, 2020

Gruppe 1 - Arb. kapital over 75 mia. kr.

3000	Danske Bank A/S	8117	Nykredit Bank A/S
7858	Jyske Bank A/S	9380	Spar Nord Bank A/S
8079	Sydbank A/S		

Gruppe 2 - Arb. kapital over 12 mia. kr.

5301	Aktieselskabet Arbejdernes Landsbank	9070	Sparekassen Vendsyssel
7670	Ringkjøbing Landbobank. Aktieselskab	7730	Vestjysk Bank A/S
1149	Saxo Bank A/S	9217	Jutlander Bank A/S
9335	Sparekassen Kronjylland	9686	Den Jyske Sparekasse A/S
522	Sparekassen Sjælland-Fyn A/S	7681	Alm. Brand Bank A/S
400	Lån & Spar Bank A/S	755	Middelfart Sparekasse

Gruppe 3 - Arb. kapital over 750 mio. kr.

5999	Danske Andelskassers Bank A/S	1671	Basisbank A/S
9090	Sparekassen Thy	9682	Sparekassen for Nr. Nebel og Omegn
7320	Djurslands Bank A/S	9797	Broager Sparekasse
6771	Lægernes Bank A/S	6620	Coop Bank A/S
844	Fynske Bank A/S	9388	Sparekassen Djursland
9740	Frøs Sparekasse	7570	PenSam Bank A/S
7780	Skjern Bank A/S	537	Dragsholm Sparekasse
6471	Grønlandsbanken, Aktieselskab	9827	Sparekassen Bredebro
9137	Ekspres Bank A/S	847	Rise Flemløse Sparekasse
7890	Salling Bank A/S	13080	Frørup Andelskasse
6520	Lollands Bank A/S	7500	Hvidbjerg Bank. Aktieselskab
7930	Kreditbanken A/S	9283	Langå Sparekasse
6860	Nordfyns Bank, Aktieselskabet	9312	Sparekassen Balling
13460	Merkur Andelskasse	9354	Rønde Sparekasse
6880	Totalbanken A/S	9860	Folkesparkassen
6140	Møns Bank A/S	9133	Frøslev-Møllerup Sparekasse

Gruppe 4 - Arb. kapital under 750 mio. kr.

13290	Andelskassen Fælleskassen	579	Sparekassen Den lille Bikube
9124	Sønderhå-Hørsted Sparekasse	5125	Leasing Fyn Bank A/S
9684	Fanø Sparekasse	13350	Østervrå Andelskasse
1693	PFA Bank A/S	28001	Maj Bank A/S
9135	Klim Sparekasse	9629	Stadil Sparekasse
9634	Borbjerg Sparekasse	28002	Lunar Bank
13070	Faster Andelskasse	28003	Facit Bank